

Szerkesztői szállítás:

Belső-farkasútea 55. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

Az értékes cikkek díjaztatnak. Kéziratok nem adának vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy óra	1 „

Megjelenik minden nap, az ünnepekét követő napok kivételével.

„KELET”

előfizetési feltételei:

Egész évre 12 frt.	Negyedévre 3 frt.
Félévre 6 frt.	Egy óra 1 frt.

Egyes szám ára 5 kr.

Az előfizetési pénzek — legcélszerűbben postai útvánnyal — Kolozsvárra, Stein János könyvkereskedésbe küldendők.

A „Kelet” kiadóhivatala.

Pest, febr. 3. 1871.

(T.) Sokan még kételkednek abban, vajjon be van-e Páris capitulatiojával és a fegyverszünettel a porosz-francia háború fejezve vagy nem? Mi a jelen háborút befejezettnek tekintjük.

A Franciaországban, különösen a nagyobb városokban mutatkozó izgatottság, a capitulationnak több oldalról való kárhoztatása, nézetünk szerint oly könnyen megfogható átmeneti jelenségek, melyekből a háború folytatására következtetni e mozgalmakra nézve nagyon is megtisztelő volna.

Miként még emlékszünk, a világhírű Humboldt az asztalmozgatást népfysikának nevezte, talán még több joggal nevezheti vala ideges nők fysikájának.

Mi a Franciaországban itt-ott mutatkozó harcias tüntetéseket leghelyesebben népdiplomatiának nevezhetnők. A néphiuságnak hízogó szinlelése az annak, miszerint a harci vágy megtörve nincs, midőn a győzelem lehetősége, a küzdelem egyedüli helyes oka teljesen megsemmisült. Mi ismertünk egyént, ki akkor mutatta magát legmerészebbnek, miután a lehetőség, hogy párbajt vívhasson, többé nem létezett.

Meggyőződésünk, hogy a francia nemzet minden lehető megtett, hősiessége legalább is akkora volt, mint szerencsétlensége, s jelenleg teljesen indokolt önmegadásával sokkal helyesebben cselekszik, mint ellenfele, ki a legmagasabb erény, az önmérséklés helyett a győzők mindennapi vétkét, a tulzást választotta.

A jelen francia viszonyok tehát, melyek nézetünk szerint elég világosak, megengedik, hogy vizsgálódásainknak, politizálásunknak, bárha kevésbé biztos, kevésbé könnyű, mindazáltal vonzóbb tért keressünk.

Ha majdan a porosz-francia háború véget ér, találgassuk, mi történik akkor Franciaországban, s különösen mily kormányforma alatt keresend ez eltiport, e megalázott ország kimerültségéből felüdlést. A jelen helyzet, a százasorok áldozat, valamint a megmentett becsület a köztársaság hozománya; a megmérhetlen hadisarc, az állam kiapadt jövedelmi forrásai a legolcsóbb kormányformát követelik. Meg van-e Franciaország a köztársasági kormányformára érve? Ő csak imént 20 éven át a szemfényvesztő császári politika dicsőítője, a megvesztegetett plebiciumok hazája meglegedést, megnyugvást találhat-e a köztársasági ép oly egyszerű, mint őszinte kormányformákban? Mindez több, mint kétséges előttünk. De ha csakugyan sikerülne Franciaországnak egy rendes, békés, állandó köztársaságot alakítani, meg vagyunk győződve, hogy e helyzetben igen sok egyéb mellett egyszersmind legbizonyosabban megtalálná a Hohenzollernek és a német junkerthum Achilles-sarkát.

Mindenesetre a constituantnak, valamint Franciaország minden hí és értelmes fiának az leendő legfőbb feladata, leglelküismeretesebb kötelessége, hogy hazájának a rendet, a békét, a nyugalmat, a felüdlést és szabad fejlődést adja vissza, s biztosítsa azt az erre legalkalmasabbnak mutatkozó kormányforma mellett, s ha ez az alkotmányos egyeduralom, ugy hisszük, ehhez is közelebb állanak inkább mások, mint Napoleon.

BELFÖLD.**Román lapszemle.**

(De.) A „Telegrafulu Romanu” február 2-án megjelent száma az egyházi ügyekről hoz cikket, ebben na-

gyon sötét színekkel festi az erdélyi részek görög nemegyesült papságának helyzetét. Valóban szomorú állapot, s nem lehet csodálkozni, ha a népszámlálás műveltségi viszonyaink tekintetéből oly eredményt mutat fel, a mely előtt a legprimitívebb Oroszországnak sincs oka szégyenkedni. A nevezett lap, mely Siaguna érsek, s így a görög nemegyesült clerus közlönye, csakis saját felekezetről szól, azonban kevés kivétellel, a görög katolikus papságnak helyzete is ugyanaz. Egy irodaszolga, de sőt egy disznópásztor is jobb jövedelemmel bír a román lelkészekénél, mert 50—100 frt, a mely összeg között a tulnyomó többségnek évi fizetése van, nem csak jelenben, de ezelőtt 50 évvel, a midőn a pénz tízszeres értékkel bírt mint most, sem volt elégséges egy ember legégetőbb szükségleteinek fedezésére. Pedig tekintve, hogy hazánk egyik tekintélyes számu nemzetségének, a románágnak, értelmiségét nagyobb részt a clerus képezi, ez oly helyzet, a melynek figyelembe vételére a kormány épen úgy, mint a román főpapság fel van hiva. Mert ha ezen segítve nem lesz, akkor hiába hozza a legüdvösebb népnevelési törvényeket, midőn a papság mint ezek végrehajtására a legelső sorban hivatott, a napi szükségleteinek kielégítése végett, arra van utalva, hogy cselédjével versenyt végezze a legterheesebb mezei munkákat, sőt hogy máshoz még napszámban is szegődjék, s csak ha ily uton jutott 20—30 évi munka után kisvagyonához, akkor élvezhet némi kényelmet; de ilyenkor kívánni sem lehet tőlök, hogy a népnevelésre fordítsák figyelmüket. Mert, hogy valaki a népet nevelje, az legalább a társadalmi műveltség színvonalán kell hogy álljon, ezt azonban a román, és kivált a görög nemegyesült papságtól kívánni nem lehet; ezek mindnyájan szegény szülők gyermekei, az algymnasiumot sem végezve, kevés tanulás után kimennek egy havasi községben, ott hivatásukhoz hasonlóan a földet turják, hogy ne legyenek kénytelenek vasságukra 100 váltó forint fizetésök mellett éhen halni, a nép ugyan is semmi művelést sem kapván, mint a nevezett lap mondja inkább a zsidóhoz viszi pénzét, mint papját segélyezze, s a papjához csak akkor fordul, ha házat az ördög megszállotta, s azt egy pár hatosért a pap imádsága által elűzni akarja. A helyzet valóban komoly és a kérdés sokkal égetőbb, mint a consistorium alapszabályainak megvizsgálása, mert hiában építünk néposkolákat, s fizetjük jól (?) a tanítókat, ha a papságot elhagyjuk, a nép ezzel érintkezik legtöbbet, s ha a bajt gyökeresen nem orvosoljuk, az esetben a drága tanfolygúlok csak pictus masculok, mert nincs a ki nekik segédkezett nyújtson.

A Federatiunea s Gazetta Paris capitulatioja s a keleti kérdéssel foglalkozva, Romániának ez utóbbi ügyben erőlyes fellépését a romanismusra nézve életkérdésnek tartják.

Marosszék és az egyesült hatalom.

(Feleletül Bereczky Sándor urnak.)

I.

Midőn B. S. urnak a „Magyar Polgár” 24. 25. 26. és 27. számaiban „Marosszéki állapotok s gróf Rédei István” czimmel közreadott cikksorozatra feladni akarunk, mindenekelőtt azon hérdés tűnik fel előttünk, valjon Torboszlóból egy hazafi s épen pártvezer előtt, minő perspectivát át látszhattak a hazai és európai állapotok arra alkalmasoknak és kedvezőknek, hogy most minden adott alkalom nélkül, a magyar emberek — évek előtt történt választások s pártelakulások alkalmából — egymást gyanúsítsák, a bizalmatlanságot felébresszék, s a régen lecsillapult szenvedélyek harcának ismét tért nyissanak? valjon Franciaország sorsa s a porosz fegyverek győzelmének híre lelkesíthet-e szabadság szerető magyar embert arra, hogy bármilyen szépen szerkesztett regényszerű cikkjei közreadásával, egy kis elégtételül a multból áthozott ellen-szenrvnek, vagy egy-két lépésnyire megközelítésért egy kétséges kimeneteli követválasztásnak, pártokat és egyeseket gyanúsítson, s az erők szétozlatását eszközölni törekedjék épen akkor, midőn meglehet, a jövő — hamarabb mint vélünk — meghozza azon időt, melyben minden hazafinak s minden pártnak egyesülését a nemzet fennállása érdekében maga B. S. ur is kívánni fogja.

Ennek előrebocsátásával, áttérünk most magára a cikksorozatra, gondosan kerülve minden személyeskedést, s szem előtt tartva feleletünk egyedüli czélját: hogy a gyanúsítás, a mint illik, visszautasítva, s a tévuttra vezetett közvélemény részrehajlatlanul értesítve legyen; és mivel B. S. urnak I. cikkje csaknem mindent magában foglal, mit ő elmondani akart, s a mire mi is felelni érdemesnek tartjuk, kissé terjedelmesebben foglalkozunk az I. cikkekkel, igérjük azonban, hogy a többiekben csak futólag fogunk átsiklani.

E cikkben B. S. ur rövidbe foglalva a következőket mondja:

„A „Magyar Polgár”-ban megjelent egy választó polgár felszólítása, gr. R. I. lemondása tárgyában, nem jó helyre van a marosszéki jobb oldal coripháusaikhoz intézve, mert őt nem a jobboldal coripháusa tölték fel Marosszék képviselőjére, hanem feltolta a marosszéki egyesült hatalom.”

„Ez az egyesült hatalom egy korábbi véd- és dacszövetségből nőtt ki magát, és a midőn ezen véd- és dacszövetség létrejöttét és növekedését előadná, következőket mondja el:

„A csatától hazajött honvédek egy barátságos kört

alakítottak Marosszéken, (tehát történt ez a magyar forradalom után mindjárt), s minthogy J. G. Marosszékről el- távozott volt, a társaskör N. S. körül csoportosult.”

„Ez időben történt a Szechenyi halála, gr. T. M. összefutva közel s távoli ismerőseit, létesítette a kolozsvári gyászmeneten Marosszék részvételét, s volt az első mágnás, ki 48 után Marosszéken a középosztály társaskörét felkereste.”

„Ekkor felébredett N. S.-ben a féltékenység; barátait szorosabban kezdé magához fűzni, s új erők után nézett, kikkel senki által meg nem támadott elsőségét biztosítsa.”

„Ez időben s talán a fennebbi czélból nyitá meg N. S. a társaskört egy személynek, kivel Marosszék értelmisége épen nem rokonszenvezett, a mi aztán N. S. önzetelensége iránt nem egy kebelbe kételyt ébresztett.”

„Ez az első magva volt a szövetségnek, később egyesült hatalomnak, mely „Marosszék közéletének tiszta talajába N. S. kezéből hullott le.”

(Vége köv.)

A népnevelésügy Romániában.

A mult nyáron Előpatakán több romániai lakóval ösmerkedtem meg. Sokat tudakozódtam az ottani közügyek folyásáról, különösen a népnevelési állapotokról. Ösmerőseim egyike, egy régóta Romániában lakó magyar ember, szives volt elfogadni tőlem néhány írásba tett kérdést, igérvén, hogy otthon pontosan végére jár mindennek és kérdéseimre hiteles választ küld.

Igérteit beváltván, ime közölhetem e lap olvasóival érdekes értesítseit. Hogy pedig az alatti hitelességet megtartsam, közlöm szóról szóra az eredeti kérdéseket és azokra kapott feleleteket.

1. Kérdés. Mióta rendezi a kormány a népiskolákat?

1. Felelet. A népiskolák legelőbb felállítottak 1843 táján, Ghyka Gregor fejedelem alatt; legjobb karban állottak, az az legtöbb gond fordítottatott rájuk 1858—1860 táján. Most újra hanyatlásba indult sorsuk.

2. Kérdés. Mit tett a kormány épületekre, taneszközökre, tanítószemélyzetre és iskolába járásra nézve? Mi a tanítófizetés maximuma és minimuma? Országos pénztár fizeti-e a tanítókat vagy a község is hozzá járul?

2. Felelet. Épületei épen nincsenek, úgy, hogy még Bukarestben is — néhányat kivéve — az iskolák mind bérházakban voltak és vannak. A kisebb városok most az újabb korban kezdenek itt-ott építkezni. A falukon külön iskolaház épen nincs. Taneszközöket a községek tartoznának adni; de nem adnak, vagy keveset és hiányosan.

A tanítókat mindenütt a kormány fizeti. A városi iskolák 4 osztálynak lévén, a fizetések is különbözők, u. m. 700—650—600—450 piaster havankint (egy piaster fél ezüst huszas).

A jobb falusi iskolákat, melyek a városi és közönséges falusi iskolák közt középen állanak, mint iskoláknak nevezik. Ezek 3 osztályuak és kellene tanítani bentők gazdaszatot, kertészetet is; de mindabból semmi sincs. Itt a tanító fizetése 300 piaster havonként.

A falusi tanítók fizetése gyenge: havonként 50 piaster. A községek tartoznának még adni havonként 10 piaster; de biz azt nagyon, vagy soha sem látják.

Az iskolába a kényszerítés törvényesen ki van mondva; de senki sem exequalja. A mi haladás van, csak önként a néptől jó; haladás pedig néhány év óta van, mert főként városokban az iskolák népesek.

3. Kérdés. Az egyháznak mennyi befolyást hagyott a kormány?

3. Felelet. Épen semmit, annyira, hogy a választ is mindenütt a tanítók tanítják.

4. Kérdés. Hol és mennyire képeztetnek a tanítók s van-e elég tanító?

4. Felelet. A városi tanítók Bukurestből a gymnasiumból, nagy részök pedig Erdélyből kerül ki; s ilyen van elég. A mintáknak nevezett iskolák számára Bukurestből a paedagogiából, és ilyen kevés van.

Falusi tanítókká a városi népiskolák növendékei lesznek, egy kevés utánkészüléssel; de a gyenge fizetés mellett kevesen adják magokat ezen pályára.

5. Kérdés. Melyek a kötelezett tantárgyak falusi iskolákban? Melyek a városiakban.

5. Felelet. A falusi iskolákban: olvasás, írás, vallás, számtan, kevés hazai historia és geografia.

A mintaiskolákban mindezek, csak hogy terjedelmesebben; ezeken kívül gazdaszat és kertészet.

A városi iskolákban ugyancsak ezek, hanem még terjedelmesebben; ezeken kívül egy kis geometria, rajz, universalis geographai, ethimologia, syntaxis. Idegen nyelv sehol semmi.

6. Kérdés. Hány évre terjed az iskolakötelezettség? Ki ügyeli fel az iskolába járást, s mily pontos az?

6. Felelet. A törvény által kimondott kötelezettség terjed 7-től 12 évig; de biz erre senki sem ügyel. A mi lendületet vett mostanában városokon az iskolázatás, az önként a néptől származik. Falukon hanyag és rövid.

7. Kérdés. Milyen állásuk van az iskolákat felügyelő kormány-hivatalnokoknak? Mennyi befolyás a felügyeletben a megyei és községi közegek számára?

7. Felelet. Az iskolafelügyelők a kormány által gymnasiumot végzett ifjakból neveztetnek ki, nagyobbára pártfogás útján, a képzettségre nem sokat ügyelve. Fizetésük havonként 1200 piaster. Működésük 2-3 megyére terjed, de bizonytalan időre, mivel sorsuk a miniszterválasztásoktól s a pártfogók szeszélyétől függ. De nem is tesznek semmit. Évenként egyszer legfőleg ha a városokat meglátogatják; a faluknak utána sem néznek.

A megyének az iskolákra semmi befolyása.

Városi és falusi községek előjárói eo ipso felügyelői az iskoláknak is, de minden idős és hasznos következő nélkül, mert semmit sem tesznek a haladásra.

Eddig terjed ösmerősum szíves értesítése, a mely előttem épen azért becses, mert gyakorlati tapasztalaton alapszik.

Rendszeres nevelésügyi törvény tudtommal Romániában először 1864-ben alkotottatott, mely az egész nevelésügyre kiterjed. Stein Lőrincz úgy nyilatkozik felőle (Die Verwaltungslehre. Das Bildungswesen. 65-66 l.) hogy részint német, részint francia alapelvek szerint készült; egységes vezérgondolat hiányzik belőle. Mindenesetre nagy haladást jelöl szerinte is; csak az a kérdés, hogy lesz kivéve.

Erre tartom némi feleletnek a fentebb közlöttet. Nézetem szerint elég egészséges elem van ezen rendszerben, s Romániának semmi egyébbe nincs szüksége, mint megszilárdult jó közigazgatásra; és népnevelésügye gyorsan fog fölvirágozni azonnal.

Hosszas tanulmányt irhatnék akár önállólag, akár a mi állapotainkkal összehasonlítva, a fentebbi adatok alapján. Ezt azonban az olvasóra bízva ez alkalommal, csak egy gyakorlati megjegyzésre szorítkozom.

Ezen értesítés 3 pontjának megfelelőleg más forrásokból is úgy értesültem, hogy az egyházi befolyás teljesen ki van zárva a romániai népiskolákból.

Minekutána Romania nincs semmi tekintettel a kebelében lakó nemzetiségekre: az Oláhországban lakó számos magyar és főként a moldovai csángóság nemzeti érdekének egyetlen öre az egyház volna.

Ki lévén pedig az zárva az iskolából, nyilván való, hogy Romániában lakó nemzettársaink nemzetisége a legkényesebb ponton támadtatik meg.

A minthogy hitelesen értesültem, hogy a tiszta magyar ajku csángó falvakba is született oláh tanítók rendeltetnek, s azok tanítják még a vallást is oláh nyelven.

Akármily tisztelettel viseltessünk más országok belügyei iránt, ez a nemzetiségünkkel szemben gyakorolt tiszteletlenség nemzetközi lépésekre kötelez.

Nem is teszem föl Romania szabadelvű kormányáról, hogy illő figyelemben ne részesítne a magyar birodalomnak e tárgyat illető közleményeit.

Ha a zsidóüldözés miatt közbe vegyülhetnek Európa főbb hatalmai, a magyar nemzetiség üldözése sem esik más nézpont alá.

Réthy Lajos.

KÜLFÖLD.

Kolozsvár, február 7.

(s.) A francia alkotmányozó gyűlés elé mind sötétebb viharfellegek gyülekeznek, melyek még a létrejövele iránti reményeket is képesek megingatni, s annál inkább a békekilátásokat. Bismarck táviratilag tiltakozást intézett Gambettához a bordeauxi kormány által kibocsátott választási rendelet azon intézkedései ellen, melyek Bismarck szerint a francia polgárok számos osztályát meg-

fosztják választási szabadságuktól s mely a fegyverszünet által stipulált választási szabadság ellen irányul. Gambetta e sürgönyt közölte Bordeauxban, a többi között ily megjegyzések kíséretében: „Poroszország, hogy becsúgyát ki-elégítse, oly alkotmányozó gyűlést számít, melyben az idő rövidsége és az anyagi nehézségek mellett a bukott dynastia minden faju szolgálai és büntársai a Bismarck czinkosai részvevessenek. Az általam jan. 31-én kiadott választási rendelet meghiusítja e reményeket s a porosz miniszter szemtelen vakmerőségét, hogy egy francia alkotmányozó gyűlés alakításába befolyhasson.”

Ha tehát a párisi kormánynak nem sikerül keresztül vinni, hogy a választások az általa jan. 28-án kiadott rendelet értelmében eszközöltessenek, mely rendelet megnyerte a porosz premier elismerését: ez esetben még arra is el lehetünk készülvé, hogy Poroszország az összeülő constituantot olyannak fogja declarálni, ha az általa dictálendő békepontokat nem fogadja el, mint a melylyel nem ereszkedhetik békekötés tárgyalásába. S e végzetes fordulatot annál inkább jóslhatja a pessimismus, mivel a vidéki választásokra legnagyobb s mondhatni egyedüli befolyással a háboru pártot képviselő Gambetta bír s ha ő honfi-boszuját nem hozza áldozatul, igen könnyen megtörténhet, hogy a párisi kormány vál. rendelete ignorálatni fog. A választási izgatottság, különösen a déli részeken annyira növekedett, Jules Simon, a párisi kormány legújabb kiküldöttjének jelentése szerint a legkomolyabb veszélyektől lehet tartani s avégből még Picard és Ferryt, a párisi kormány tagjait kéri kiküldetni, egyszersmind jelenti, hogy Gambetta határozottan vonakodik rendeletét visszavonni, s hogy a bordeauxi kormányférfiak Gambetta, Jules Simon, Crémieux és Fourrichon között szakadás van.

A béke-feltételekről is sokat kezdenek beszélni. Legelőször a Times ismertette azokat, melyek azonban annyira sulyosok a francziákra, hogy az összes angol sajtó a leghevesebb megtámadásokat intézte miattuk a porosz kormány ellen.

F. hó 4-én a Wolfféle táviradai hivatal hozott Versaillesből egy félhivatalos színezetű tudósítást, mely a következőben foglalja össze a béke feltételeit: Németország kívánja Elsass, Lotharingiának egy részét Metzczel és 8 millárd hadikárpótlást. Ha csakugyan ez volna Bismarck kívánsága, ugy nem hihető, hogy Favre ígéretet tett ennek elfogadása mellett szót emelni a nemzetgyűlésen.

A „Nordd. Allg. Ztg.” a francia foglyok felett el-mékedvén, melyek számát a párisiakkal együtt 923,060. teszi, ezeket mondja: És mi benn hagyjuk a városban a foglyokat (t. i. a párisiakat) nem czepeľjük őket idegen földre, hanem meghagyjuk ott, abban a városban, melyet védtek és gondoskodunk élelmükről. Ez ritka, sőt hallatlan eset a történelemben s legfényesebb bizonyítéka a német erkölcs és humanismuskak.

Szép bizonyíték. Hát mit akar a Nordd. Allg. Ztg? Tán mind a kilencszázezer foglyot karóba huzatni?

Az első német birodalmi gyűlés, melynek megnyitása hihetőleg nem sokáig fog már halasztatni, nagy élénkséget költ a német nép között.

A mannheimi demokraták egy választási fölhívást adtak ki, melyben hangsúlyozzák azon elveket, melyekhez jelöltjeiknek szigorun kell ragaszkodniok.

A fegyverszünet óta a porosz részről porrá égetett St. Cloudban, főleg a Szajna mentében egész Suresneig német örök állítottak fel, kik arra ügyelnek, hogy a tulparton fegyveres katonák meg ne jelenjenek. A Páris és St-Cloud között ma nagyon is élénk forgalmat szintén ellenőrzik, írja egy német levelező jan. 31-ről. A közlekedés a két város közt vasuton történik a nagy hid mellett, melynek Páris felől eső második íve le van rombolva. St-Cloud felől senkinek sem szabad e hidra lépni, míg e párisi részen ezerre menő párisi jó naponként össze bámulva St-Cloud pusztá falait s az azok közt folyó hem-

a tudomány rideg reflexiója. Elméleti képzettségének összege egy kis írás, olvasásra és számvetésre terjedt. A természet titkait nem bolygatá. Hisz ennek ereit egy-egy istenné personificálta, s a magasb tudást az Olymp lakóinak sorozta kiváltságai közé. A társalmi, állami gondoktól felmenté a patriarchalis kormányforma. Ez alatt „vindice nullo, sponte sua legem rectumque colebant.” A socialis vallásos élet e légköre életvidorrá, szabaddá nevelte a görög lelketét. Befolyása az aesthesis plastikai idealismusát, erkölcsi kecsét, derült nyugalmát soha később el nem ért tökélyre fejleszté.

Ámde a fejlődő szellem ki kezdett nőni e szép gyermekkor világából. Az öntudatra jutott szabadságérzet az egyénnek részt kért az állam ügyeinek vezetésében, s így nem tűrhette továbbra a patriarchalis kormányforma atyáskodását. A dor. vándorlás által lendületet nyert s csakhamar Kis Ázsiától Alsó Itáliáig felvirágozott gyarmatrendszer forgalma, a más népekkel érintkezés, az addig mesés tájak való megismerése a hellenek eddigi szűk látókörét kiszélesíték. A szomszédos országok műveltségétől is tápot nyert görög elmében felkelt a vizsgálódás utáni hajlam. Érezni kezdte a féktelen phantasia teremtette eszmék nyűgét.

A reflexio öntudatos hadjáratot indított a régi kor világa ellen. Politikai téren a mozgalommal, mely által később, a hetedik és hatodik százban jelentkező tünékeny tyrannismus után Görögország államai köztársasági alakot öltöttek. A vallásos életben a dogmatismuson ütött résszel: a csodás mondák és emberies istenek iránt megingatott vakhit ellen harcra kelt a skepsis kritikája. S míg a századok előítéletei által sötét babonába zsiabaszott, nehezen ébredő néptömeg áhitattal vándorolt a jósmondó delphi orakulumhoz; szent butasággal bámulgatta Athene piruló, izzadó, siró, dárdavető szobrait, Memnon nikomediai kard-

zség életet, minthogy a kíváncsi németek most ide se-reglenek szintén össze, Páris minél közelebből szemlélendők. A még mindig lánggal égő St-Cloute utcáin csak nehezen lehet áthatolni, ha az ember azonban a császári kert terraseán megállapodik, a legnagyobb kép tárul ele s egész borzasztóságában szemlélheti a roppant pusztítást közel úgy mint távol. A császári kastélynak csak egyes faldarabjai meredeznek az ég felé s a kis Lulu játszóhelyét a francia bombák teljesen tönkre tették, vasutai, velocipedei s gyeppamlagai szétrombolvák.

A Mont-Valérienbe tett kirándulásom alkalmával azon meggyőződésre jutottam, hogy az erődöt a németek Páris alatt feküdt összes hadaikkal sem lettek volna képesek bevenni. A francziák a megszállás kezdete óta roppantul megerősítették e különben is hatalmas fészket s minden fontosabb épületet bombamentessé tettek s két emelet magasságnyra földfalat vontak körülette, míg az ágyuk szintén ezekre menő homok zsákokból álló sánczokban feküsznek. Az erőd közepén három emeletes épületek között van egy hadgyakorlati tér, melyen két ezred könnyen mozoghat. A legóriásabb ágyuk Bougival, Reuil, Marly és délen Garches s St. Cloud ellen állítottak fel. A golyókamrákban roppant készlet hever s mindenütt a legnagyobb rend nyomai látszanak.

Mont-Valérien a szó szoros értelmében valóságos mintakerőd. Kitérésekre számított kijáratok oly tökéletesek, hogy öt perc alatt az egész őrség a Garches felé eső síkságon teremhet s onnan a környéket teljesen uralhatja. Minthogy az erőd minden felől meredeken lemenő magaslaton fekszik, a roham ellene csaknem lehetetlen.

A keleti hadseregéről, mely tudvalevőleg átszorított Schweitzba, a következő eredeti tudósítást közöljük:

*

*

Zürich, febr. 2. 1871.

— Eredeti tudósítás. —

A szövetségi hadsereg parancsnoka Herzog és Clinchamp francia tábornok közt létrejött egyezmény alapján a francia keleti hadseregből mintegy 85 ezer ember lépett át ma a svájci területre.

A szövetség tanács határozata szerint ezen 85 ezer fogoly, a lakosság számával aránylag fog a kantonokba beosztatni, és pedig: Zürich 11,000, Bern 20,000, Luzern 5000, Uri 400, Swyz 1000, Obwalden 400, Nidwalden 300, Glarus 1000, Zug 700, Freiburg 4000, Solothurn 3000, Basel 1500, Baselland 1500, Schaffhausen 1200, Appenzel 1500, Innerhoden 200, St. Gallen 7000, Bünden 1000, Aargau 8800, Thurgau 3900, Waadt 8000, Wallis 1000, Neuenburg 1000, Genf 1500 embert fog el-látni s őrizet alatt tartani.

Mivel az összes svajci laktanyákba csak 15 ezer ember helyezhető el, a fűthető templomok s más nyilvános helyek rendeztetnek be az elszállásolásra.

Ezen 85 ezer francia egész a békekötésig fog itt Schwajczban őriztetni s élelmeztetni, illetményeik ugyanazok, melyek a schwajci katonáké. (A legénység naponta 25 centimes teljes ellátást élvez.)

A Zürich kantonra eső 11,000 emberből 4000 fog Zürich városába elhelyeztetni, s ezekből mintegy ezeret mára vártak, az indóház előtt egész délután hullámozt a nép, s úgy látszik tüntetéssel fogják a megérkezőket fogadni, mivel a megérkezett vonal a francziák nélkül jött meg, az azoknak szánt Brávoval az érkező utasokat fogadták.

Az itt lakó németek közül többen, kik a német egy-séget az Isten kegyelméből megszületett császárság alak-jában látják, Semper (építész) tanár vezetése alatt, a dolgok eme nagy fordulatát egy „Festcommercs“-szel akarták megünnepelni.

De a fatum nem engedé meg ezen jeles patrioták-

ját s az akkori leleményes népeslők által csodásként mutogatott többi ereklét: Jonia hitetlen bölcsészei az isteneket természetelemekké depersonifikáltak, s Alsó Italia philosophjai az Olymp égi magaslatáról pereputyostól leszállított istencsapat helyét az „egy és minden“-nel, *εν τω παν*, foglaltatták el.

Thalesnek Poseidon csak víz, Anaximenesnek Zeus levegő, Hephaistos Herakleitosnak tűz s Hades a fentso-rolt elemek sűrűdése által támadó föld.

Xenophanes határozottan való alapnélküli, üres beszédnek mondja a görög mythológiát, maró gunynyal ostromolja anthropomorphismusát²⁾ és polytheismusát³⁾ s az összes görög kosmogonia és theogonia épületét halomra zúzza össze.

A lerombolt régi világnézet ürült helyét mind az ion, mind az itáliai bölcsészeknek új fogalmakkal, új eszmékkel kellett elfoglalniok. A végokok tudása után vágyó szellem, az elvetett mythologikus ideakért új fogalmakat, a mindenség kérdéseinek új megoldását, várta kárpótlásul.

Miként felelt meg a bölcsészet első korában az egyetemes szellem e világtörténelmi várakozásának? Ezt a kezdeményző philosophok reánk maradt töredékeiből bajos megítélnünk. Tanaiknak az anyag és szellemvilág egészét felölelő rendszereit nem ismerjük. Harmadfélezerden át csak is egy létezhetett egész eszmetorsói maradtak reánk örökök. Kevés arra, hogy a mythologikus eszmevilágot minden ízében a nyomába lépett görög philosophia fogalmai-val pótolhassuk. És csak a bölcsészet tényleges első irán-nyának körvonalazására elég...

Jonia első philosophjai, egyszersmind első természet-

1) L. Sextus Empirikus Adversus Mathematicos Lib. VII. 48.
2) Clemens Stromata V. 601. c. 3. 3) Sextus E. Adv. Math. L. IX. 193. Eusebius Praeparatio Evangelica.

A 'KELET' TÁRCZÁJA.

Sokratest előző görög philosophiáról.

(Folytatás.)

A görög philosophia virágzása kora csaknem egybe-esik Hellas álladalmi önállóságának temetkezésével. Görögország leigázója Nagy Sándor, Aristotelesnek növendéke. Az újkor bölcsészeteének a keresztes hadak után nyilatkozó világtörténelmi elégtelenség adott létet. A francia felvilá-gosodás és materialismus hirdetőinek siraji még be sem gye-pesedtek, s már is kitört az 1789-diki forradalomnak Eu-rópa bűzhedt legét megtisztító orkánja. Hegel a jenai ágyúdörgés közt fejezte be világraszóló „Geistesphilosophie“-ját. S ime ma, midőn rendszerére a legsúlyosb támadáso-kat mérik, az állam omnipotentitáját, egy személyben per-sonificatióját hirdető igéi hazájában az új német császár-ság által tesztet nyernek!

Hasontünnemény között foglal a görög philosophia első korszaka a történelemben helyet. Görögország mintegy megvedlik. Szellemélete lerázza a naiv csodálkozás körének elemeit s ekközben megy át a philosophiai reflexióba.

Ki nem ismerné Görögország gyermekségének korát? Mikor a hellén hazája derült, szelid égbajlatú egén, paradicsomi tájain kívül földet nem ismert. Világát a mesés s határtalanannak tartott tenger, s a száz meg száz monda által csodásított északi tájak határolták. S szülőföldje egy szép mysterium volt, minden ligetében, folyójában, tájában, lakában egy istennel behonosítva. Multja egy regényes epi-sodokban gazdag hősköltemény, melynek félisten hősei ma-gasb eredetre vitték vissza a nemzet származását. E kor göröge képzelt szellemi s idelisált való körében ugyszól-ván átjátszta az életet. Derült világnézetét nem zavarta

nak, buzgó hazafiságuk nyilvánítása jeléül egy néhány Stiehlit kiüríthetnek s kénytelenek valának egy időre vagy tán egészen is annak megtartásával felhagyni.

Legfőbb akadály az, hogy a „Tonhalle“-t, ahol ezen ünnepély megtartandó volt, a város a francziák beszállásolására lefoglalta.

De én ezen ünnepély elmaradásának főokát abban vélem találni, hogy jó eleve értesültek arról, hogy az itteni tanuló ifjuság macskazenével akarja az ünnepélyességet emelni. M—kő.

A KELET magán-távirata.

Feladatott Pesten, febr. 8. 10 ó. 10 p. d. e.
Érkezett: febr. 8. 11 ó. 10 p. d. e.

Bécsben a lajthántuli új kormány az ultramontán Hohenwart miniszterelnöksége alatt, Beust és Andrássy tudta nélkül, létesült; Beust lemondása bizonyos.

A párisi kormány ujlag megsemmisíti Gambetta választási decretumát; Arago Emmanuel bel- és ideiglenes hadügyminiszterre neveztetett ki Gambetta helyében.

Páris csöndes, az alkotmányozó testület választásai 8-dikára elnapoltattak. Az élelmi szerek szállítása folyton tart.

Elsasz-Lotharingeni 10,000 önkéntes fölött Lyonban szemle tartatott.

Az orléánisták győzelme bizonyos.

Táviratok.

Brüsszel, febr. 6. E hó 2-ről jelentik Párisból: Rochefort „Mot d'ordre“ czim alatt lapot ad ki. A mot d'ordre (jelszó) így hangzik: regicide (királygyilkos.)

Trochu a jelöltséget a nemzetgyűlésbe visszatartotta, és Bordeauxba akar menni, hogy ott magát igazolja.

Bukarest, febr. 6. A fejedelem atyja támogatja Bismarck közvetítését. Károly még folyton a leköszönés mellett van. A fejedelem atyja ide váratik.

Berlin, febr. 6. A „Wolfsche Bureau“ Versaillesből Londonon át jelenti: Németországnak nincs szándékában Franciaországot valamely Indiában, Ázsiában, vagy tul az oceánon fekvő birtokától megfosztani.

Berlin, febr. 6. A „Kreuzzeitung“ constatólja, hogy a pontus-conferentia a lényeges pontokat a conferentia tagjainak teljes egyetértésével oldotta meg. A „Kreuzzeitung“ megczáfolja azon hirt, mely szerint a császár a német császárnak a békekötésnél mérsékletet ajánlott volna.

Bordeaux, febr. 6. Tegnap demonstratio volt. A megyefőnök kinyilatkoztatta a küldöttségnek, hogy a belügyminister hű a maga programjához; „Fegyverre, a választási urnákhoz!“ Ő e pillanatban a haditanácsban az a feletti tanácskozással foglalkozott: mily módon kelljen a fegyverszünetet legjobban felhasználni.

tudósai.) S a physikus bölcseletek philosophiájok tipikus alapeszméit a természetre irányuló vizsgálódásaik köréből kölcsönözték. Innét az, hogy kosmologikus természetphilosophiájok a physika akkori kezdetlegességének blyegét viseli magán.

A mit ez a világ anyagi elemeinek tart, azt az ion kosmologia váltakozva a mindenség lételelemének tekintti. A mi nézetet e primitiv physika a testek halmazalapotainak változásairól táplál, annak segélyével magyarázza ki a hylozoikus philosophiája az egyelvű mindenség változatos különféleségeit, heterogen tünényeit.

E philosophiai irány kezdeményezője, a Kr. e. hetedik száz eleje körül fellépő Thales. Sikerülvén neki az égi testek törvényét ellesni, s tünényéinek bekövetkeztét előre jósolni, felbátorodott a föld törvényének kutatására, tünényéinek vizsgálatára. Láta, hogy minden élet a nedű táplál. Hogy a magnak, s a szárazság bekövetkeztékora kiható összes természetnek a víz ad életet. Mint csillagász, társai közhitében osztozva, a napnak és a csillagoknak tüztét is a nedves párák éltető erejének tulajdonítá. A vízben lelte tehát mindennek elemét: vízből van, keletkezik s ebbe oldódik fel minden. Vége következik.)

1) E kor bölcseleteinek physikai nézeteiről I. Diogenes Laërtios, ki biographiaiban sorolja fel és Stobaios „Eklógae Physicae“ művét. (Az én kiadásom Aureliae Allobroaeum, 1609.) Mind egybe- gyűjtve Karsten Gusztáv „Allgemeine Encyklopaedie der Physik“ (Leipzig, 1869.) 192. és köv. oldalakon Geschichte der Naturphilosophie. Kritikai rostjokat azonban máig is nélkülözzük. Hogy Laërtios adataiban sok a mesés, sok a valószínűtlen, az saját, vajmi gyakran ellentmondásos szövegéből is kitűnik. De, hogy mit tarthat állításából a tudomány igaznak, mit kétes hitelűnek, s mit vessen el? — ennek megállapítására máig sem vállalkozott tudós.

2) L. munkánk I. 4, 14, 27, 28, 29, 59 s következő oldalain.
3) Herodot Lib. II. c. 9. — Diogenes Laërtios lib. II. c. III.
Stobaios „Eklógae Physicae“ 26. old. Aristoteles Metaphysika Lib. I. c. 3. — Diogenes Laërtios id. helye.

Bordeaux, febr. 6. Arago István tegnap ide érkezett. Toulonnál egy löporral megrakott vagon explosioja folytán nagy vasúti szerencsétlenség történt, 30 ember megöletett, 100 megsebesült.

Páris, febr. 6. A „Liberal Republicain“ párisi bizottság következő kibékítési névsort ajánl, mely az ideiglenes kormány 11 tagjából, 5 admirálból, 2 tábornokból, 7 irodalmi egyénből (köztük Thiers), 2 bankárból (Rothschild és Mallet), 2 journalistából, 6 polgármesterből, végre Hugo Viktor, Louis Blanc- és Edgar Quinet-ből állna.

Berlin, febr. 6. A „Kr. Ztg“ megerősíti, hogy a pontus-conferentia a tagok egyetértésével minden lényegesebb pontot elintézt. Ugyanezen lap megczáfolja azon hirt, mintha az orosz császár a német császárnak mérsékletet ajánlott volna a béke megkötésénél.

Brüsszel, febr. 6. Austria, Olaszország és Spanyolország bordeauxi követi kinyilatkoztatták Chaudordynak, hogy a jóléti bizottmány megalakulása esetében kénytelenek Bordeauxt odahagyni. A f. hó 1-sői párisi hivatalos lap azon nyilatkozatot közli, hogy a bordeauxi kormány megszüntnek tekintendő. Changarnier nem fogadja el a Nord departement részéről megválasztatását.

Berlin, febr. 5. A „Wolff-iroda“ brüsseli távirata szerint a „Journal des Débats“ e hó 2-diki száma azt fejtegeti, hogy a köztársaság Franciaországban nem életképes, és hogy az ország egyedüli reménye az Orleans családon alapszik.

München, febr. 6. A királyság választó kerületeinek beosztása az első német országgyűlésbe való választás tekintetéből, megjelent. Felső- és Alsó-Bajorország mindenik 8, a rajnai Pfalz, Alsó-Franken, Közép-Franken és a Svab tartományok, mindenik 6, Felső-Pfalz és Felső-Franken mindenik 5 követet választ.

NAPI HIREK.

— Eötvös b. temetése czimmal a következő sorokat kezli az „E — r“: A legtöbb magánházi gyászlobogó lengett. Az emberek kora reggel óta tódulnak a halottasház felé, hol az elhunyt egykori dolgozó szobájában volt felállítva a ravatal. A gyászposztóval bevont szoba közepén állt, 24 gyertalángtól körveve. Oldalvást a családi czimer függött, fejénél nagy fehérselyem kereszt, lábainál pedig két gyászruhába öltözött városi díszőrlő foglalt helyet kivont karddal. — Délutáni egy óráig egyre hullámozt a gyászolók nagy sokasága, mely végbucst jött mondani az elköltözött nemes lélek porleplehez. A koporsót nagy örökzöld koszoru díszíté. Lecsüngő hosszú fehér szalagjain: „A bécsi egyetemi magyar klub“ szavak voltak olvashatók. Háromnegyed kettőkor kezdtek gyülekezni a küldöttségek. A ravatalhoz vezető ajtó közelében foglaltak helyet az elhunyt miniszterai, az országgyűlés mindkét házának számos tagjai, kikhez az akadémiánál József főherceg csatlakozott, míg a királyt udvarmestere kép visel. Megjelentek az akadémiák, az egyetemi tanári kar, a Kisfaludy, történelmi és természet tudományi társulatok az országos, a megyei és városi hatóságok, a hitközségek küldöttségei s befogadásukra a ravatal körüli helyiségek nem voltak elég tágasak. — Az egyetemi ifjuság, valamint a főváros összes egyetemi és társulatai gyászszal bevont zászlókkal a halottas ház előtt álltak beláthatatlan hosszú sorban. A polgárság sűrű tömege mellett, mely az Erzsébet tért, a fűrdő- és bálványutczát ellepte, díszbe öltözött városi és megyei huszárok képeztek sorfalakat. A résztvevők között a társadalom minden osztálya képviselve volt s a nagy számmal megjelent katonaság és honvédség közt számos tábornokot s magas rangú tisztet láttunk. A hamvak beszentelését d. u. 2 órakor végzé Rath Simon, lipót- városi plébános a helyhez mért segédlettel. A ravatal közelében térdelt a gyászó család s fel-felhangzó zokogásánál nem volt szem, mely száraz maradt. A szertartás végével a család visszavonult s csak az elhunyt legközelebbi barátai s tisztelői maradtak, míg a sokaság meghatva oszlott szét. A menet elvonulása órákat vett igénybe. A halottas ház mindinkább elcsendesült, — a ravatalt néma gyászban állta körül díszőrlő, — mintha félne, hogy kitörő fájdalommal zavarja a megboldogult örök nyugalomát. Hétfőn reggel 1/2 órákig tartott a gyászkiéret az elhunyt hamvait rejtő koporsóval Ercsibe, hol a családi sirboltban fog elhelyeztetni. A család tagjai, a minisztereken s a tegnap nevezett országgyűlési képviselőkön kívül az akadémia részéről Lónyay, b. Vay Miklós, gr. Teleki Domokos, Székács József, Pauler Tivadar, Kautz Gyula, Molnár Aladár, Gyulay Pál és Thaly Kálmán fogja kísérni. Szeged városa küldöttségileg volt képviselve a végtiszteltetés-adásnál.

— A muzeum-egylet választmánya által a nyilvános felolvasások rendezésére kiküldött bizottság tegnap értekezletet tartván, elhatározta, hogy a nyilvános felolvasások elseje f. hó 27-én leund, a midőn a muzeum-egylet közgyűlést tart. — Együttal felkértek azon urak, kik eddig még nem választottak a felszólításra, sziveskedjenek választaiuk minél előbb az egyetemi titkárhoz küldeni, hogy az ide előadások programja lehetőleg rövid idő alatt megállapíttassék.

— Szerdahelyi Adolf előfizetést hirdet „Egy magyar franc-türe“ czimú műre. Az előfizetési pénzek f. hó 20-ikáig Nagyváradra küldendők. Egy példány ára egy forint.

— B. Eötvös József-ért a gyászisteni tisztelet tegnap 10 órakor tartatott meg az akadémiái templomban. A különféle hivatalok tisztviselőin kívül, jelen voltak a közös hadsereg képviselői, honvédtisztek, a különféle tanári testü-

letek s a tanodai ifjuság; ezen kívül még számos mindkét nembeli gyászoló.

— A Zsidóhölgy előadása, mely Mezei jutalomjátékaul pentekre volt kitűzve, az napról elmaradt s e hó 12-ére szombatra tetetett át.

— A helybeli zene-conservatorium ideiglenes igazgatója tudatja a t. cz. közönséggel, hogy febr. 1-je óta az eddigi kizárólagos hegedűtanításon kívül gordonka (violoncello), fuvola, clarinett-oboé, vadászkürt (korno), trombita és harsonya (posau) hangszereken is adatik a rendes órákban oktatás. A tandíj az id. választmány további intézkedéseig negyedévre 2 frt 40 kr, mely vagyontalanoknak, vagy valamely kevesebb kedvelt hangszerre vállalkozóknak az id. választmány által elengedhető. A résztvevni kívánók legyenek szivesek mielőbb a zene-conservatorium helyiségében (Lyceum) naponta d. u. 4—7 óráig jelentkezni.

— Egy szép és szükséges történetirodalmi vállalat indult meg Kecskeméten Horváth Döme szerkesztése s kiadása mellett. Évenkénti egy-egy kötetfolyammal egy Történeti Zsebkönyv fog megindulni melyben már az első kötetben ismert történetíróinktól Szabó Károly, Szilágyi Sándor és Hornyik Jánostól, Deák Farkas és szerkesztő-kiadótól, különösen a hazai történelemből nemcsak forrástanulmányra fektetett, de műbecsrel is bírándó művek fognak megjelenni. — Kedvező sikert óhajtunk a hasznos irodalmi vállalatnak.

— Halász Imre a „Pester Lloyd“ jeles tollu főmunkatársa a miniszterelnökséghez osztálytanácsosnak neveztetvén ki, a nevezett lap szerkesztőségéből kivált, helyét a bécsi „Tagespresse“ munkatársa dr. Zilahy Pál foglalja el.

— A Páris alatti porosz hadsereg napi élelmezése mutatja, mily nehézségekkel volt összekötve annak óriási feladata. E hadsereg elkölt mindennap 148,000 három fontos kenyert, 1020 mázsa rizs vagy árpat, 595 ökröt vagy 1020 mázsa szalonát, 144 mázsa sót, 9600 mázsa zabot, 24,000 mázsa szénát, 28 ezer quart pálinka és más szeszest italt. Dohánykiosztás minden 10-ik napon történik. Egy hadtestnek mely 25—30 ezer emberből áll, 60 mázsa pipadohányt, 1 millió 100 ezer szivart (a közkatónaknak) és 50 ezer szivart (a tiszteknek) adnak tíz napra. Az élelmiszereket a keleti vasuton szállították oct. 5-ig Nanteuli, november 25-től kezdve a párisi ostrom-zárvonallig. Deczember és január havában felhasználták hasonló czélra az orléans-i, amiens-i és rouen-i vasutat. Az élelmiszerek és lótakarmány egy hadtest részére naponként öt vasutivonatot igényel, melyek összesen 160 vagonból állanak.

— A magyarok Dijonnál. Januárban Gáribaldi csapataiból két magyar irt haza levelet. Egyik Schneider Adolf nagykanizsai születésű, a másik Ajtai István nagyváradi. Volt még a zászlóaljnál két magyar: Szöcs Károly és b. Podmaniczky Elemér, kik mind a négyen hadnagyok voltak. Ajtai a dijoni harc előtt irt egyik bihari ismerősenek, többet aztán nem is írhatott, mert e harcban fejt és mellét lötték keresztül. Ajtai nagyváradi születésű volt s az osztrák hadseregben is szolgált s már gyermek korában ritka bátorsággal dicsekedett. Itt is előre ment Podmaniczkyval, de csakhamar halva rogyott össze, míg Podmaniczkyt sebesülve vitték el.

— Kimutatás a kolozsvári kisegítő pénztár-egylet forgalmáról jan. havában 1871. Bevétel: Pénztármaradék a múlt hórl 166,238 frt 58 kr, betételek 139,068 frt 58 kr, könyvdíj 102 frt 60 kr, kamat, feldíj és váltódíj 10,305 frt 71 kr, bélyegdíjakban 493 frt 60 kr, nyomtatvány 7 frt — kr, 1326 esetben visszafizetett kölcsön 607,867 frt 91 kr, összesen 924,083 frt 98 kr. Kiadások: 1324 esetben kölcsön 600,210 frt 77 kr, Tisztviselők fizetése 455 frt 32 kr, irodai kellékekre 139 frt 33 kr, bélyegre 540 frt — kr, adóban 200 frt — kr, segélyzésre 8 frt — kr, betét visszafizetések 135,893 frt 85 kr, pénztármaradék 186,631 frt 71 kr, összesen 924,083 frt 98 kr. Kolozsvárt, jan. hó 31 1871. Tauffer Ferenc igazgató, Gelch János főkönyvvezető. Wagner Ferenc pénztárnok.

Magyar színészet.

— Február 6-án adatott „Orsini Izabella“, mely alkalommal Szépné Mátray Laura szabadkai vendég szereplése után először lépett fel. Mosenthalnak ezen szomorujátéka hiányai dacára sokáig fogja magát szinpadunkon tarthatni; ennek egyik oka azon kitűnő magyarság, melylyel Szarvas Gábor azt lefordította, másik oka pedig az, hogy színészeink legnagyobb része csakugyan gondall tanulmányozta azt, úgy, hogy az előadás a sikerültebbek közé számítható. Színészeink hibái és előnyei oly annyira ismeretesek, hogy fölöslegesnek tartjuk azokra minden alkalommal figyelemztetni. Ezúttal csak a két női főszerepre szoritokunk. Mátray Laura (Orsini Izabella) correct mimikájáról előnyösen ismeretes, de dacára annak, hogy alakítása által bizonyos hirre vergődött, trágikai szavaiat soha sem ment bizonyos alpathozól; a mily sikerült volt például a 3-ik felvonásban a jelenet Troilloval, ugy tönkre tette az 5-ik felvonásban teljesen hamis érzellemmel elmondott szavai által az egész második jelenet hatását. A tragoedia nem tūri meg a sentimentalismuts oly mértékben, mint azt Mátray Laura nyújtja. Kassayné ellenben taglejtéseiben nem érte még el azon tökélyt, melylyel egy alakot teljesen kidomborítani képes volna; szavaiban általában correct, azonban néha oly halk, hogy a közönség legnagyobb figyelmé mellett is érthetetlen.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Febr. 6-án 5% Metalliques 100 frt 58.80. Kamat — 5% Nemzeti kölcsön 100 frt 67.75. 1860. Kölcsön 94.50. Bankrészevény 721. Hitelintézeti részvény 200 frt. 251.50. London 10 ft. st. 100 frt. 23 1/4. kr. 123.80. Ezüst 121.40. Cs. kir. arany 5.84. Napoleonor 9.94. Urbéri kötvények: Magyarországi 78.40. Temesi 77. — Erdélyi 75.20. Horvátországi 83.50.

Felelős szerkesztő Szász Béla.

Értesítés.

A „VICTORIA“ biztosító társaság,

a magas miniszterium 22,829 sz. intézkvénye által, engedélyt nyervén az emberélet-biztosítás gyakorolhatására,
az emberélet-biztosítást ezennel megkezdi.
 A társaságnak 1,000,000 frt teljesen befizetett alaptőkével, az 1869-dik évi számadás szerint:

biztosítéki alapja 2,302,374 frt.

Elvállal pedig a társaság: **tőkebiztosítást halálesetre**, mely fizetendő a biztosító halálesetében annak örökösének, vagy rend-
 vényesének. (4) (6—*)

Oly **tőkebiztosítást**, mely a **biztosítónak életében** vagy éppen neki magának, vagy más megnevezett egyénnek fizettetik.
Gyermekek számára kiházasítási, férjhezmeneteli és iskoláztatási tőkebiztosítást.

Nyugdíj vagy életjáradék biztosítást:

Továbbá közvetíti a társaság az általa alakított **tulélési csoportok** által az olyan módú kölcsönös biztosítást, mely szerint
 egész csoportozatok egymással több évre olyképp szerződnek, hogy az időközben elhalt tagtársak által befizetett összegek örökségül az életben
 maradt tagtársakra maradjanak, s azok közt osztassanak fel.

Végre gyakorol: **temetkezési költség biztosítást**, mely által a legszegényebb sorsuaknak is alkalmat nyújt, lehető elő-
 nyös feltételek alatt a hátra maradtak részére oly tőkét biztosítani, mely a halálozásnál beálló rögtöni szükségletek fedezésére szolgál.

Ezek folytán **tisztelettel meghívjuk az illetők a társaságnál biztosításra.**

Bővebb felvilágosítással Kolozsvárt az igazgatóság és vezérigazgató, vidéken a vezér-, fő- és aligazgatók szolgálnak.

Kolozsvárt a „Victoria“ biztosító társaság 1870 december 1-én tartott igazgatósági gyűléséből.

A „Victoria“ biztosító társaság igazgatósága Kolozsvárt

igazgató:

WAGNER.

vezér-igazgató:

GALGÓCZY.

(62)

Vizsgáljatok s tartsátok meg a jót.

Számtalan esetben jónak bizonyult sorvitosokénték és magánosok tanúsítványai
 által kitüntetett gyógyszerek.

Dr. Miller mólnövény- nedve.

Leghathatós szer köhögés, mellhurút, nátha, nyálkasság, rekedtség, kezdődő
 tüdővész, továbbá gyermekek szármhurutja ellen; ezer meg ezer esetben bebizonyosult.
 Egy üvegtégely ára pecsét és használati utasítással 3 nyelven 50 kr.

Hála- és elismerő irat.

Kelmeles kötelességem dr. Miller urnak jeles mólnövény- nedvéért hálás köszönetemet ezen-
 nel nyilvánosan kimondani. En ezen nedvet magam- és családomnál erős meghűlésekkel meglepő siker-
 rel használtam. Bukarest, október 8-án 1870.

Bibesco N. ezredes.

Miller óvbalsama görcsök ellen.

Törvényes- vegytani elemzés szerint 1868. ápr. 8-áról a növényország leghasznosabb nemeiből
 a legszorgalmasabban készítve, erősítő és üdítő hatásánál fogva messzire kitűnőleg ismerve a gyomor
 és végbél nyálkassága, emésztésihiány, gyomorgyengeség, görcsös gyomorbaj,
 vérhas, puffadás és kolika fájdalmak ellen.

Ezen kívül leghathatós szer hosszúság és kimerítő betegségek után.
 Eredeti, horgonykupakkal, pecsét és használati utasítással 3 nyelven ellátott üveg ára 1 fr 50 kr.
 Egy kisebb üveg 80 kr.

Beküldetett.

Önzek jeles óvbalsama következtében több éves gyomorbajom, mely már annyira megroszab-
 bult, hogy semmiféle ételt sem valék képes élvezni és megemészteni, láthatólag javult úgy hogy biztosan
 remélem, miszerint elvesztettnek hitt egészségemet vissza fogom nyerni.

Szíveskedjék ön postafordultával még 6 üveget küldeni nekem e balzsamból.

Legörömebb ragadók meg minden alkalom, hogy a Miller-féle óvbalsamot melegen ajánljam.

Fogadja ön ezennel mélyen érzett háláját lekötöztetve

Bukarest, 1870 aug. 20.

Karácsoni Károly

cs. kir. osztr. sóbánya igazgató s az oláhországi
 technikai sóbánya-kar elnökének

Kolozsvárt valódi minőségben csak Binder K. és Dr. Hintz Gy.
 gyógyszerfáraiban kaphatók.

Brassóban: Jekelius F. gyógyszerésznél, Purzengasse; Duschoiu I. fűszerkereskedőnél
 fűtér, és Kugler F. gyógyszerésznél, óvár; Szászvárosban: Specht I. gyógyszerésznél; Besztercén:
 Kelp F.-nél. Bukarestben: Frank Andr. gyógyszerésznél és Ovesa I.-nél; Gyula-fehérvárt:
 Boos C.-nél; Csik-Szeredán: Winkler F.-nél; Décsen: Krémer Jánosnál; Fogarásban
 Megai I. gyógyszerésznél; Gy.-Szent Miklóson: Fröhlich E.-nél, Szébenben: Sill M.-nél
 Hosszafalban: Jekelius A. gyógyszerésznél; Kézdi-Vásárhelyen: Lukács F.-nél; Medgyesen Hienz
 A. gyógyszerésznél; Szász-Szebenben: Weissörth. G. A.-nál; Nagy-Enyeden: Horváth F.-nél.
 Köhalomban: Szentpéteri I.-nél; Rozsnyón: Römer A. gyógyszerésznél; Segesvárt: Teutsch
 J. B.-nél, ki egyúttal alraktárak felállítására is meg van bízva; S.-sz. Györgyön: Csutak és
 társánál; Feketehalomban: Reinhard C.-nél; Földvárt: Folberth E. gyógyszerésznél.

(46)

(3—6)

Miután hamisított Syrop sokhelyt hirdettetik és
 árulatik nevem alatt: kötelességemnek tartom a je-
 len hirdetés által tudatni a t. községgel, hogy az
 általam sok év óta készített

SYROPO PAGLIANO

azok számára, kik valódi syropomat birni akarják,
 csak is fő-bizományosom: **Rafil József** ur által
 nyerhetik Bécsben, Opernring 77. sz. alatt. Egy üveg
 1 frt 30 kr. — 6 üveg 7 frt. — 12 üveg 13 frt 50 kr.

Ez egész Európában elősmert házi-szer, mely-
 nek sok ezren köszönik ismét visszanyert egészségé-
 ket, melyről százanként szólnak a bizonyítványok: fe-
 leslegesen tartom többet kiemelni, s csak annyira ve-
 szek magamnak bátorságot, hogy utalok Ausztria leg-
 jelentékenyebb szaklapjában, a „Wiener Medizinische
 Presse“-ben és a „Wiener Lloyd“-ban megjelent kö-
 szönetre.

HIERONIMUS PAGLIANO,
 gyógyszer-tanár Florenzben.

U. I. Ismétlődik nagyobb provisióban
 részesülnek.

(54)

(3—3)

Haszonbéri hirdetés.

A Bánff-hunyadi vasúti állomástól egy
 órára fekvő, s azzal a legjobb karban tar-
 tott rakott uttal összekötött **Incesl** hely-
 ségében egy 200 hold (1600 □ öl) birtok
 több évre haszonbérbe adandó. A bir-
 tokhoz a külsőségeken kívül lakház és gaz-
 dasági épületek is tartoznak. Bérleti kívá-
 nók alólirt tulajdonossal nevére címzett,
 s a bánff-hunyadi postára utasított leve-
 lekkel is érintkezhetnek.

GYARMATHI MIKLÓS.

(61)

(1—3)

Tövisen egy jószág,

nagy belső telekkel, udvarházzal, a
 piacon bolttal, **örök áron eladó.**

Értekezhetni a tövisi pos-
 tahivatalnál.

**Az ember százezrei köszönhetik szép hajukat
 az egyes-egyedül létező
 legjobb és legbiztosabb**

hajnövesztőszer-nek.

Nincs már jobb valami

a haj
 előmozdítására

növésének
 és fentartására,

mint a világ minden ré-
 szében oly ismeretes s bi-
 resse lett, az orvosi kar
 által megvizsgált, a leg-
 fényesebb és legesodála-
 tosbab sikerrel koroná-
 nov. 18. á. 15,810—1892. sz. a. az összes ausztriai birodalomra s az
 összes magyar koronaországokra nézve csász. kir. kiz. szabadalommal
 kintüntetett

Reseda-göndörítő-hajkenőcs

melynek szabályszerű haszná-
 latánál a fejtető legkopaszabb
 helyen is teljhajzatuakká lesz-
 nek, a szürke s vörös hajzat
 sötét színűvé válik, csodálatos
 módon erősíti a hajtalajt, min-
 dennemü korpaképzést pár nap
 alatt tökéletesen eltávolít, a
 haj kihullását rövid idő alatt
 tökéletesen és mindenkorra megzátolja, s a hajnak természetes teny ad, és
 hullámszerűvé

képezi és a legkésőbb korig megőrzi az üszüléstől.
 Rendkívül kellemes illata és pompás kiállítását által azonkívül még fűdizet
 s képezi a legfinomabb pipere asztalnak is.
 Egy téglai ára használati utasítással (hét nyelven) 1 ft 50 kr, postán küldve 1 ft 60 k.

Ismétlődik illó eleg-désben részeseülnek.
Gyár és főközponti szállítási raktár nagyban és kicsiben

POLT KÁROLY

illatszere-z és több cs. k. szab. tulajd. nosnál
 Bécsben, Hernalz, Annagasse 15, saját házában,
 a hova minden írásbeli megrendelés intézendő, melyek a pénz előleges beküldése vagy
 postai utánvét mellett a leggyorsabban teljesítenek.

Főraktár: **Kolozsvárt egyedül Volf János** gyógy-
 szertárában és Schiesz Károly gyógyszerésznél Balázsfalván.

NB. Valamint minden kintinó gyártmányánál, úgy már ennél is utánzások és hamisítá-
 sok kísértetnek meg, s ez okból kértik mindenki, hogy vásárlás végett egyedül a fentebbi
 raktárhoz forduljon s Polt Károly bécsi rezeda-göndörítő-kenőcsét világosan megismerje,
 figyeljen a fentebbi védjegyre.

(29)

4—20

Előleges jelentés.

Alólirt van szerencsém a nagy érdemű vevőimmal tudatni, miszerint
 a már ismert **finomságu valódi erfurti, C. PLATZ és**
FIA uraktól hozatott **VETEMÉNY**, és a legkitűnőbb
 színű császár **viola**, úgy szintén igen hiteles helyekről
 hozatott **GAZDASÁGI** magvaim a napokban megérkeznek,
 melyekről a lehető **legolesőbb árjegyzékemet** legkésőbb feb-
 ruár közepéig szét fogom küldeni.

(48)

(3—3)

Mély tisztelettel:

CSIKY IMRE.